

NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 2022(1), 167-192

DOI 10.51562/nkuhukuk.2022317

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/nkuhukuk>

Başvuru:08.05.2022

Kabul:30.05.2022

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

FİKRİ VE SINAİ HAKLARIN TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHİNİ KANUNU UYARINCA REHNEDİLMESİ

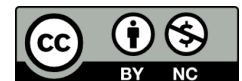
Araş. Gör. Rumeysa Betül YILDIRIM*

ÖZ

Fikri ve sınai haklar, ekonomik ve sosyal hayatta büyük önem taşırlar ve taşıdıkları önem her geçen gün artar. Ancak fikri ve sınai hakların bu önemi, özellikle finans sektörü tarafından fark edilmemiştir. Bunun sonucunda fikri ve sınai haklardan bir güvence olarak yararlanılmadığı görülür. 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu sayesinde fikri ve sınai hakların rehnedilmesinin daha geniş uygulama alanı bulacağı düşünülür. Bu kapsamda fikri ve sınai hakların rehnedilebilirliğinin, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehnedilmesinin mümkün olup olmadığının ve bu rehmin doğuracağı sonuçların incelenmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Fikri Ve Sınai Haklar, Rehin, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Temerrüt Sonrası Haklar

* Araş Gör, Hacettepe Üniversitesi - Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk ABD, rumeysa-yildirim@hacettepe.edu.tr, ORCID 0000- 0003-0757-5661

PLEDGE ON INTELLECTUAL AND INDUSTRIAL RIGHTS ACCORDING TO THE PLEDGE OF MOVABLE IN COMMERCIAL TRANSACTIONS ACT

Res. Asst. Rümeysa Betül YILDIRIM **

ABSTRACT

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

Keywords: Intellectual and Industrial Rights, Pledge, Pledge of Movable in Commercial Transactions Law, Post-Default Rights

---

** Res. Asst., Hacettepe University - Faculty of Law, Civil Law Dept., rumeysa-yildirim@hacettepe.edu.tr, ORCID 0000-0003-0757-5661

Extended Summary

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability

of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

Intellectual and industrial rights are of great importance in economic and social life and their importance is increasing day by day. This importance of intellectual and industrial rights is not particularly noticed by the financial sector. As a result, intellectual and industrial rights are not used as a guarantee. With the Pledge of Movable in Commercial Transactions Act numbered 6750, it is thought that the pledge of intellectual and industrial rights will find a wider application area. In this context, it is necessary to examine whether the pledgeability of intellectual and industrial rights is possible in accordance with the Act on Pledge of Movable in Commercial Transactions and the consequences of this pledge.

GİRİŞ

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu² (TİTRK), rehin konusunda birçok yenilik getirmiştir. Bu yeniliklerden birini rehin konusu olabilecek taşınır eşya ve hakların sayısını artırması oluşturur. Fikri ve sınai haklar da münferit olarak ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınırlar arasında yer almıştır. Ekonomik bir varlığa sahip olan fikri ve sınai haklar, birçok ticari işletmenin faaliyetini devam ettirebilmesi için önemlidir. Bu sebeple bu hakların rehnedilebilmesi rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesini kolaylaştırır.

Sağladığı bu imkanlara rağmen uygulamada bir alacağı güvenceye almak amacıyla fikri ve sınai haklara çok nadir başvurulduğu görülür. TİTRK ile bu hakların rehninin yaygınlaşacağını ummaktayız. Bu amaçla fikri ve sınai hakların TİTRK kapsamında rehninin mümkün olup olmadığı, rehnedilme usulü ve temerrüt sonrası haklar incelenecektir.

Çalışmanın konusunu oluşturan fikri ve sınai haklar oldukça geniş kapsamlı bir içeriğe sahiptirler. Ne yazık ki bütün fikri ve sınai hakların incelenmesi çalışma kapsamında mümkün değildir. Bu nedenle çalışmada Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Sınai Mülkiyet Kanunu'ndaki haklar esas alınarak inceleme yapılacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde genel olarak TİTRK'ten ve getirdiği yeniliklerden bahsedilecektir.

İkinci bölümde, fikri ve sınai haklardan genel olarak bahsedilerek fikri ve sınai hakların rehnedilmesi incelenecektir. Bu kapsamda fikri ve sınai hakların rehnedilmesinin mümkün olup olmadığı sorusuna cevap arandıktan sonra özel kanunları uyarınca nasıl rehnedildiklerinden bahsedilecektir.

Üçüncü bölümde, fikri ve sınai hakların TİTRK uyarınca rehnedilmesi hususu irdelenecektir. Bu hakların "TİTRK uyarınca rehnedilmesinin önünde bir engel var mıdır" sorusu cevaplanarak ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olmaları durumunda rehin kurulması sürecinin nasıl işleyeceği açıklanmaya çalışılacaktır.

Dördüncü bölümde ise fikri ve sınai hakların rehnedilmesinin ardından rehinli alacaklının sahip olduğu temerrüt sonrası haklardan özellikle lisanslama ve kiralama hakkı incelenecektir.

---

² RG. 28.10.2016, S. 29871

I. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 01.01.2017 tarihinde 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nu ilga ederek yürürlüğe girmiştir. TİTRK, bazı şartların sağlanması durumunda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun³ 949 vd. düzenlenen teslimli taşınır rehni hükümlerine bir istisna getirerek teslimsiz taşınır rehnine uygulama imkânı tanımıştır. TİTRK, teslimsiz taşınır rehninin uygulamasını artırmak ve finansmana erişimi kolaylaştırmak için alternatif yollar sunmayı amaçlar (TİTRK m. 1/1).

Aralarında ticari işlemlerde taşınır rehni tesis edebilecek kişiler sınırlandırılmıştır. TİTRK m. 3, rehin sözleşmesi taraflardan birinin kredi kuruluşu olduğu durumlarda karşı tarafın tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek veya tüzel kişi olacağını düzenler. Aynı zamanda tacir ve esnafın kendi aralarında rehin sözleşmesi yapabilmesine imkân tanınır.

Rehin hakkının temelinde yatan bir asıl borç ilişkisi vardır ve taraflar bu asıl borç ilişkisinde doğmuş olan bir alacağı güvence altına almak amacıyla rehin sözleşmesi yapar. TİTRK, rehin sözleşmesinin taraflarının asıl ilişkinin tarafları olması zorunlu tutmaz. Asıl ilişki açısından bir üçüncü kişinin rehin borçlusu olarak rehin sözleşmesine taraf olması mümkündür.

Rehin sözleşmesi yapılması rehin hakkının kurulması için yeterli değildir, tarafların rehin sözleşmesini tescil ettirmeleri ile hak tesis edilir (TİTRK m. 4/1). TİTRK'in TMK'da düzenlenen teslimli taşınır rehninden en önemli farklılığı rehin hakkının tescil ile kurulmasıdır. Taşınır rehnine dair genel hükümlerin yer aldığı TMK m. 939, rehin konusu taşınırın rehinli alacaklının zilyetliğine geçirilmesini taşınır rehninin tesis edilmesi için zorunlu kılar. Halbuki TİTRK, taşınmaz ipotegine benzer şekilde rehin hakkının tescil ile doğacağını düzenler.

TİTRK kapsamında oldukça geniş bir taşınır eşya ve hak listesi rehnedilebilir. Ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınırlar için “taşınır varlık” ifadesini kullanılır (TİTRK m. 5/1). Söz konusu ifadenin UNCITRAL Model Law on Secured Transactions'da kullanılan “assets” ifadesinin bir çevirisi olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte kanun koyucu, ticari işlemlerde taşınır rehni konusu olabilecek unsurların tamamının eşya özelliği göstermemesi nedeniyle daha geniş anlamlı bir ifadeye yer vermek isteyebilir. TİTRK m. 5/1 uyarınca hayvan gibi maddi varlığı olan mallardan alacak hakkı gibi haklara, stok malzemelerinden ticaret unvanına kadar oldukça geniş aralıktaki unsurların rehni mümkündür. Dahası TİTRK m. 5/1'de sayılanlar sınırlı sayıda değildir, “p” bendi uyarınca benzeri her türlü taşınır varlık ve hak rehnedilebilir.

³ RG. 08.11.2001, S. 24607

II. FİKRİ VE SINAİ HAKLAR VE REHNEDİLMESİ

A. FİKRİ VE SINAİ HAKLAR

Fikri ve sınai haklar, mutlak haklar arasında yer alır⁴. Mutlak haklar, hak sahibine doğrudan egemenlik sağladıkları gibi bunun bir uzantısı olarak herkese karşı ileri sürülebilir niteliktedir. Hak sahibinin zekasının bir ürünü olarak ortaya çıkan fikri ve sınai haklar, hak sahibi ile arasındaki bu yakın ilişkinin sonucunda bir mutlak hak olarak herkese karşı ileri sürülebilme özelliğini haizdir. Gerçekten de insanın düşünme becerisi ve yaratıcılığının doğrudan sonucu olan fikri hakların, sahibine doğrudan egemenlik hakkı tanınması gerekir. Doğrudan egemenliğin sonucu olarak hak sahibinin hakkını kullanabilmesi ve ondan yararlanabilmesi için kimsenin iznine ihtiyacı olmaz. Dahası hakkının kimse tarafından ihlal edilmemesini isteme imkanını da haizdir.

İnsanın düşünsel becerisinin ve zekasının bir sonucu olarak ortaya çıkan fikri ve sınai haklar somutlaştırılmaya mecburdur. Herkese karşı ileri sürülebilir bir haktan bahsedildiğinde söz konusu hakkın insanın duyuları ile anlayabileceği bir hale getirilmesi ve yalnızca bir düşünce olarak kalmaması önem taşır. Cismi bir varlığı olmayan fikri ve sınai hakların somutlaştırılması gerekir. Ancak somutlaştırılmaları fikri ve sınai haklar ile cisimleştikleri varlıkların bir olduğu anlamına gelmez. Hak ve üzerinde cisimleştiği eşya birbirinden ayrıdır. Bunun sonucunda da fikri ve sınai hakların soyut oldukları söylenebilir⁵. Bir yazar eserini bir kitapta somutlaştırabilir ancak söz konusu kitaba sahip olunması yazarın bu eserden doğan fikri hakkına sahip olduğu anlamına gelmez. Bir kişinin bu kitabı yakarak ortadan kaldırması, yazarın fikri hakkının son bulması sonucunu doğurmaz.

1. Fikir ve Sanat Eserleri

Fikri hakların bir ayağını oluşturan fikir ve sanat eserleri, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu⁶ (FSEK) kapsamında korunur. Bir varlığın FSEK kapsamında fikri mülkiyetin konusu yapılabilmesi ve eser niteliğini haiz olabilmesi için sahibinin hususiyetini taşıması ve FSEK'te sınırlı sayıda sayılan eser türleri arasında yer alması gerekir (FSEK m. 1/B-a). Fikir ve sanat eserleri, FSEK'te ilim ve edebiyat eserleri (FSEK m.2), musiki eserleri (FSEK m.3), güzel sanat eserleri (FSEK m.4), sinema eserleri (FSEK m. 5) ve işlemler ve derlemeler (FSEK m. 6) olmak üzere sınırlı sayıda sayılmıştır. Ancak sonradan FSEK'e eklenen ek maddelerle sayıları

⁴ Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, (5th edn, Vedat Kitapçılık 2012) 7; Şafak Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, (3rd edn, Yetkin Yayınevi, 2009), 24; Özlem Tüzüner, Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk, (1st edn, Vedat Kitapçılık, 2007), 6; Doruk Utku, Sınai Mülkiyet Rehni (1st edn, Yetkin Yayınları, 2009), 80

⁵ Tekinalp, (n 4) 6

⁶ RG. 13.12.1951, S.7981

artırılmıştır. Ek Madde 8 ile veri tabanları FSEK korumasına eklendiği gibi FSEK m. 2’de 1995 yılında yapılan değişiklik ile de bilgisayar programlarının korunmaya başlanmıştır.

Bir kişinin fikir ve sanat eserleri üzerinde hak sahibi olması için hak sahibi kendi zekâsı ve yeteneği ile ilgili eseri üretmelidir. Ancak eseri yaratan kişi, eser sahibi olabilir (FSEK m. 1/B-b). Hak sahibi olabilmek için bu şartı sağlamak yeterlidir. Eser sahipliği, eserin yaratılması ile doğar; eserin sicile kaydedilmesine gerek yoktur.

2. Sınai Haklar

Sınai haklar, FSEK dışında kalan fikri hakları konu edinir. Marka, coğrafi işaretler, tasarım, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu⁷ (SMK) kapsamında korunurken entegre devre topografyaları, bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklar ve internet alan adı kendi özel kanunları kapsamında korunur. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklardan farklı olarak, sınai mülkiyet haklarının sicile tescil edilmeleri, SMK’nın sağladığı korumadan yararlanmak için zorunludur. Örneğin sınai haklar arasında sayılan ve belki de uygulamada en geniş yer bulan haklardan olan marka hakkı, SMK m. 7 uyarınca marka korumasını tescil yoluyla elde eder. Tescil edilmemiş markalar ise SMK kapsamında marka korumasından yararlanamaz. Tescilsiz markalar sahibine ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 54 vd. hükümleri uyarınca genel korumadan yararlanma imkânı sağlar. Aynı şekilde tasarımlara ilişkin SMK 55/4 de tasarımın tescil edilmesini kural olarak benimser. Fakat sınai mülkiyete konu hakların tescil edilme zorunluluklarının istisnaları mevcuttur. SMK m. 6/4 uyarınca tanınmış marka olarak belirtilen markaların tescil edilmesi gerekmez. SMK m. 55/4 uyarınca ilk kez Türkiye’de kamuya sunulan tasarımların da tescil edilmesine gerek yoktur.

B. FİKRİ VE SINAİ HAKLARIN REHNEDİLMESİ

1. Fikir ve Sanat Eserlerinin Rehnedilmesi

Fikir ve sanat eserlerinden kaynaklanan mali ve manevi haklar vardır. Eser sahibinin sahip olduğu bu hakların tamamı FSEK kapsamında korunur (FSEK m. 1/A, m. 13/1). İşleme hakkı (FSEK m. 21), çoğaltma hakkı (FSEK m. 22), yayma hakkı (FSEK m. 23), temsil hakkı (FSEK m. 24) ve umuma iletim hakkı (FSEK m. 25) FSEK’te sınırlı sayıda sayılan⁸ mali haklardır. Mali haklar, yapıları itibarıyla başkalarına devredilebilirler. Bu hakların devri, lisans vermek suretiyle gerçekleşir (FSEK m. 48). Ancak mali hakların aksine manevi haklar kural olarak devredilemez

⁷ RG. 10.01.2017, S. 29944

⁸ Halil Arslanlı, Fikri Hukuk Dersleri II Fikir ve Sanat Eserleri, (Sulhi Garan Matbaası 1954), s. 93

niteliktedir⁹. Devredilebilir nitelikteki mali haklar rehin konusu olmaya da elverişlidir. Gerçekten de rehin hukukunda rehin konusu olan hakların devredilebilir olmaları aranmaktadır. Devredilemez nitelikteki hakların rehnedilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklardan mali haklar bu özelliğe sahip olduğu için yalnızca mali haklar rehni konusu olabilir¹⁰. Ancak mali haklar ve manevi haklar arasında keskin bir çizgi çekilmez. Bir kişi mali hakları devraldığı anda bu hakları kullanması için gerekli olan manevi hakları da devralmalıdır. Bu durumda söz konusu manevi haklar rehni bizzat konusunu oluşturmasa da rehin hakkı kapsamında yer alır¹¹.

Mali haklar yalnızca devredilebilir oldukları için değil aynı zamanda parasal değerleri olduğu için de rehne konu olabilir. Rehni hakkının en temel unsuru hak sahibine, rehin konusu malı paraya çevirerek bedelinden alacağını tatmin imkânı sağlamasıdır. Mali haklar da eser sahibine veya devredilmesi durumunda hak sahibine, eserden ekonomik olarak yararlanma imkânı sağlar. Dolayısıyla mali haklar hem devredilebilir nitelikleri hem de parasal değerleri olması sebebiyle rehin konusu olmaya uygundur.

Mali haklar üzerinde rehin hakkı kurmaya yetkili tek kişi eser sahibi değildir. Eser sahibi alenileşmiş bir eserin mali haklarını bir başkasına devrettiyse bu kişi de kendisine devredilen mali haklar üzerinde rehin hakkı kurabilir¹².

Üzerinde rehin hakkı tesis edilen, mali ve manevi hakları birlikte bünyesinde bulunduran eser sahipliği değildir. Eser sahipliği rehnedilemez¹³. Eser sahipliğinin devredilmesi halinde eser ve eser sahibi arasındaki ilişkinin tamamen kesilmesi gerekmektedir ki bu, eserle sahibi arasındaki şahsi ilişkinin yapısı itibarıyla mümkün değildir. Bu sebeple eser sahipliğinde devredilemezlik ve bunun sonucunda rehnedilemezlik ilkesi geçerlidir¹⁴. Bir bütün halinde eser sahipliğini sona erdirecek devirler mümkün değildir.

FSEK m. 61’de rehni caiz olmayan eserler sayılırken FSEK m. 62’de rehni caiz olanlar sayılır. Bir eserin rehni caiz olması için öncelikle alenileşmiş olması gerekir (FSEK m. 20/1). Alenileşmemiş bir eserden yararlanma hakkı yalnızca eser sahibine aittir, eser sahibinin kişisel

⁹ Şirin Aydınçık, *Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri*, (1st edn, Arıkan Yayınları, 2006), 31

¹⁰ Kemal Şenocak ve Zafer Kahraman ve İdil Tuncer Kazancı ve Bahar Öcal Apaydın, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (1st edn, Yetkin Yayınları, 2019) 65; Aslı Makaracı Başak, *Taşınır Rehni Sözleşmesi* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2014) 41; Süleyman Kandemir, *Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu* (1st edn, Seçkin Yayınları, 2018) 78-79

¹¹ Ereli, (n 4) 14

¹² Arslanlı, (n 8)198

¹³ Tekinalp, (n 4) 170

¹⁴ Aydınçık, (n 9) 26

alanından henüz çıkmamış olan alenileşmemiş eser üzerinde mali haklar henüz doğmamıştır¹⁵. Mali haklar henüz doğmamış olduğundan eser, alenileşmeden önce rehnedilemez. Yalnızca alenileşmemiş eser üzerindeki muhtemel mali hakları değil, bu eserlerin müsveddeleri veya asılları da rehin konusu oluşturmaz. Ancak alenileşmemiş eser sahibinin veya eser sahibinin mirasçılarının mülkiyetinde bulunan eserin mali hakları bir hukuki işleme konu edilmiş ise bu durumda hukuki işlem sonucunda elde edilen alacaklar üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olur¹⁶.

FSEK m. 61, alenileşmemiş eserlerin rehninin caiz olmadığını belirtmişse de öğretide bu yasağın mutlak bir yasak olmadığı ve alenileşmemiş eserin rehnedilebileceği ifade edilir. Kanun koyucunun bu hükümdeki amacının alenileşmemiş eser sahibini korumak olduğu açıktır. Eser sahibi, alenileşmemiş eser üzerinde rehin hakkı tesis ederek hem kendisine tanınan korumadan feragat etmiş olacak hem de rehin hakkı ile birlikte eseri alenileşmiş sayılacaktır¹⁷.

Yalnızca alenileşmemiş eserler değil, mali hakları konu alan hukuki işlemlerden doğan para dışındaki alacakların rehnedilmesi de yasaklanmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere rehin hakkının en temel unsuru rehinli alacaklıya paraya çevirme yetkisi tanınmasıyken paraya çevrilemeyecek bir alacağın rehin konusu olması mümkün değildir.

FSEK m. 62 uyarınca rehnedilmesi caiz olan eserler şöyle sayılmıştır: “alenileşmiş bir eserin müsveddesi ve aslı, yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshaları, eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatlerini ihlal etmemek şartıyla alenileşmiş bir eser üzerindeki mali haklar, eser sahibinin mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan para alacakları”. Eser alenileşmekle birlikte rehnedilebilir olur. Eser sahibi alenileşmiş bir eser üzerinde oldukça geniş bir tasarruf imkanına sahip olsa dahi manevi haklar eser sahibinin kişiliği ile yakın ilişkili olduğu için korunur. Eser sahibinin kişiliğini korumak adına, alenileşmiş bir eser üzerindeki mali haklar, eser sahibinin manevi haklarına zarar veriyorsa rehnedilemez¹⁸.

---

¹⁵ Arslanlı, (n 8) 93

¹⁶ Tekinalp, (n 4) 243; Bayezit, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2019) 319. Alenileşmemiş sinema eserleri üzerindeki mali hakların rehnedilmesi mümkündür (FSEK m. 61/b.2). Sinema eserlerinin yapımı süresince geniş bir çevrenin bilgisinin olması ve alenileşmemiş olsa dahi eser sahibine ait ticari bir meta olması, alenileşmeden önce rehnedilebilmelerinin nedeni olarak gösterilir. Bkz. Arslanlı, (n 4) 202; Nuşin Ayiter, Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı) (3rd edn, Savaş Yayınları, 1987) 224

¹⁷ Arslanlı, (n 8) 197; Erel, (n 4) 323

¹⁸ Arslanlı, (n 8) 200

FSEK'e dayanılarak bir rehin tesis edildiğinde rehnedilen malın özelliğine göre TMK'nın teslimli taşınır rehni hükümleri veya hak ve alacak hakkı rehni hükümlerine göre rehin hakkı kazanılmaktadır¹⁹.

FSEK'te fikir ve sanat eserlerinin rehnedilmesi özel olarak düzenlenir. FSEK m. 62/3 uyarınca fikir ve sanat eserlerinin rehnedilmesi için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve rehin olarak verilen unsurların ayrı ayrı gösterilmeleri gerekir. Bu iki şart karşımıza geçerlilik şartı olarak çıkar²⁰.

2. Sınai Mülkiyet Hakların Rehnedilmesi

Sınai mülkiyet hakları devredilebilir, miras yoluyla intikal edebilir ve rehnedilebilir (SMK m. 148/1). Rehin sözleşmesinin aynı FSEK'te olduğu gibi yazılı şekilde yapılması gerekir (SMK m. 148/4). Rehin hakkının kurulması için sözleşmenin yapılmış olması yeterlidir, ayrıca sicile tescil edilmesi gerekmez. Tescil ve bültende yayımlanması rehin hakkının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesine hizmet eder (SMK m. 148/5).

SMK kapsamında hangi sınai mülkiyet haklarının rehnedilebileceği konusunda bir sınırlamaya gidilmiştir. SMK m. 148/1 son cümle uyarınca coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adının rehnedilmesine izin verilmez²¹. Geleneksel ürün adı zaten SMK m. 1/1'de sayılan sınai mülkiyet hakları arasında yer almaz. Öğretide bir görüş geleneksel ürün adının sınai mülkiyet hakları arasında sayılmadığı için SMK kapsamında rehnedilmesinin beklenemeyeceğini ifade eder²². Kanımızca SMK m. 1/1'de sayılan hakların sınırlı sayıda olmamaları dolayısıyla geleneksel ürün adının sınai mülkiyet hakkı olmadığı yönündeki değerlendirmenin doğru değildir. SMK m. 1/1'de sayılmamanın bir rehnedilememe sebebi olarak değerlendirilmesi durumunda coğrafi işaretlerin rehnedilememesi anlamsız olur. Gerçekten de coğrafi işaretler SMK m. 1/1'de sayılan sınai mülkiyet hakları arasında yer alır. Dolayısıyla sınai mülkiyet hakları arasında sayılmadığı için rehnedilememe argümanı coğrafi işaretler için geçerli değildir.

¹⁹ Tekinalp, (n 4) 246; Bahar Öcal Apaydın, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Teminat Yükünün Kapsamı Bakımından Öncelik Arz Eden Haller' (2018) 13 (169-170) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 111

²⁰ Tekinalp, (n 4) 246; Öcal Apaydın, (n 19) 76; Şenocak ve Kahraman ve Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 76

²¹ Belirtmek gerekir ki SMK m. 148/1'deki ifade rehnedilemezler değildir. SMK m. 148/1 "Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez" demektir. Her ne kadar açıkça rehnedilemeyeceği denilirse de devredilmesi ve haczedilmesi yasak olan bir varlığın rehnedilmesi de mümkün olmayacaktır. Dahası benzeri hukuki işlemler kapsamında aklımıza ilk gelen hukuki işlemin rehin sözleşmesi olması gerekir. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere açıkça rehnedilemeyecekleri kanunda ifade edilmemişse ilgili hükmü başka şekilde anlamak mümkün değildir.

²² Bayezit, (n 16) 320

Geleneksel ürün adı ve coğrafi işaretler dışındaki marka²³, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarımlar ile özel kanunlarda düzenlenen ve sınai mülkiyet hakkı sayılan diğer hakların rehnedilmesi mümkündür.

SMK, yalnızca yukarıda bahsedilen unsurların rehnedilmesinin mümkün olduğunu belirtmekle yetinip FSEK'in aksine nasıl rehnedileceklerini ve rehnin hükümlerini detaylı bir şekilde düzenlememiştir. Bu sebeple TMK m. 954 ve devamındaki alacaklar ve diğer hakların rehnedilmesine ilişkin genel hükümler uygulama alanı bulur²⁴.

III. FİKRİ VE SINAI MÜLKİYETE KONU HAKLARIN TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA REHNEDİLMESİ

A. FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET KONU HAKLARIN TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA REHNEDİLEBİLİRLİĞİ

TİTRK m. 5/1-c uyarınca fikri ve sınai hakların TİTRK kapsamında rehnedilebileceği düzenlenir. Her ne kadar bu hakların tek başına veya TİTRK m. 5/2 uyarınca ticari işletme rehinde ticari işletmeye özgülenmeleri durumunda ticari işletmenin bir parçası olarak rehnedilebilecekleri düzenlenmiş olsa da TİTRK m. 8/3 nedeniyle fikri ve sınai hakların gerçekten rehnedilip rehnedilemeyeceklerinin incelenmesi gerekir. TİTRK m. 8/3 “Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez” diyerek kendi sicili olan fikri ve sınai hakların TİTRK uyarınca rehnedilip rehnedilemeyeceği hususunda bir tartışma yapmayı gerekli kılar.

TİTRK m. 8/3'ün nasıl anlaşılması gerektiği hususunda farklı görüşler ortaya koyulmuştur. Maddenin ifadesinden rehin hakkının kurulması için kendi siciline tescil edilmesi gereken taşınırların mı ifade etmek istendiği yoksa ancak kendi siciline tescil edilmekle üzerinde rehin hakkı kurulabilen ve başka bir sicile tescil yoluyla üzerinde rehin hakkı kurulamayan taşınırların mı kastedildiği açık değildir²⁵. TİTRK m. 8/3'ün kendi sicili olan ve bu sicile tescille üzerinde

²³ Tescilsiz markanın rehnedilmesi öğretide tartışmalıdır. Tescilsiz markanın iktisadi değerlerinin olması ve devredilebilir nitelikte olması nedeniyle rehninin mümkün olduğu yönünde bkz. Makaracı Başak (n 10) 63. Türk hukukunda kabul gören dar mülkiyet anlayışının bir sonucu olarak tescilsiz markanın rehnedilemeyeceği yönünde bkz. Utku, (n 4) 96 vd

²⁴ Şenocak ve Kahraman ve Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 77; Gökhan Antalya ve Faruk Acar, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni” (3rd edn, Aristo Yayınları, 2020) 108

²⁵ Şenocak ve Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 25

teslimsiz taşınır rehni kurulması mümkün olan varlıklar üzerinde Kanun uyarınca rehin kurulamayacağı şeklinde anlaşılması gerektiğini savunan bir görüş bulunur²⁶. Bu görüşe göre fikri ve sınai haklardan bazılarının TİTRK kapsamında rehnedilmesi mümkün değildir. Göle/Aydoğan, başka bir sicile kaydı öngörülmemiş olan taşınır varlıkların ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceğini savunur²⁷. Bu görüş kapsamında marka hakkının özel sicile tescili öngörüldüğü için rehnedilmesi mümkün olmazken telif hakkının rehnedilmesi mümkündür. Öğretide, ancak kendi siciline tescille üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınırların TİTRK m. 8/3 kapsamında rehnedilmesinin yasaklandığını savunan bir başka görüş de vardır²⁸. Son görüş siciller arasında veri paylaşımını düzenleyen TİTRK m. 8/4'ün TİTRK m. 8/3'ün anlaşılmasına yardım edeceğini düşünür.

TİTRK m. 8/3 ve m. 8/4 birlikte değerlendirildiğinde kendi sicili olan taşınırların TİTRK kapsamında rehnedilmesinde bir engel bulunmadığı açıkça görülür. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (Sicil Yönetmeliği) m. 13/3 “telif hakkı, marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyası ile yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları üzerinde Kanun uyarınca rehin kurulması halinde, rehin hakkı sicil birimi tarafından bu taşınır varlıkların kayıtlı olduğu ilgili sicile bildirilir” diyerek fikri ve sınai haklar ile ilgili daha detaylı bir düzenleme getirir. TİTRK hükümlerince rehnedilip TARES’e tescil edildikten sonra rehne konu varlığın kendi siciline yapılan tescil bildirici niteliktedir. Zaten iki tescilin birden kurucu nitelikte olması beklenemez. Bunun yanı sıra Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (Temerrüt Yönetmeliği) m. 2/2’de ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında yer almayan varlıkların sayılır ve fikri ve sınai haklar bunlar arasında yer almaz. Tescil ile amaçlanan ve taşınır varlığın kendi siciline tescil ettirmesi ile sağladığı alenilik, aleni bir sicil olan TARES’e tescil ile de sağlanır. Amaç üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını bertaraf etmek ise²⁹ TİTRK m. 8/4 uyarınca taşınır varlığın kendi siciline yapılacak olan tescil ile yalnızca kendi siciline tescil edilmesi ile doğan bütün faydalardan yararlanabilir. Üstelik iki farklı sicile tescil edildiği için üçüncü kişinin söz konusu taşınır varlık ile ilgili kayıtları öğrenmesi ihtimali de artar. Bu durumda fikri ve sınai hakların TİTRK kapsamında rehnedilmekten kural olarak yasaklı olmadıklarını söylemekte bir beis yoktur.

²⁶ Başak Şit İmamoğlu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, 2017) 25

²⁷ Celal Göle ve Gökhan Aydoğan, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi’ (2017) 33 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 22, 28-29

²⁸ Şenocak, Kahraman, Tuncer, Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 25, 32 vd.; Şafak Narbay ve M. Enes Yıldız, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde “Rehinli Taşınır Sicili”nin Diğer Sicillerle İlişkisi üzerine Değerlendirme’ (2018) 34 (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 52; Öcal Apaydın, (n 19) 111

²⁹ Antalya ve Acar, (n 24) 109

TİTRK'in amacı göz önünde bulundurulduğunda TMK m. 8/3'ün yorumlanmasında daraltıcı yorum yapılması fayda sağlamaz³⁰. Fikri ve sınai haklar TİTRK uyarınca rehnedildiklerinde bu durum kendi sicillerine bildirilir. Eğer kendi sicillerinde önceki tarihli bir rehin hakkı bulunuyorsa o halde TİTRK uyarınca kurulan sonraki rehin bir sonraki sırada yerini alır³¹. İlgili sicile bildirim yapılması, üçüncü kişilerin bir hak üzerindeki rehinleri öğrenmek için birden fazla sicile bakması şeklinde uygulanması beklenemez bir durumu ortadan kaldıracağı gibi rehlin paraya çevrilmesinin talep edilmesi halinde sıra cetvelinin oluşturulmasına ve alacaklılar arasında bir sıra ilişkisi kurulmasına hizmet eder³².

Her ne kadar fikri ve sınai hakların kendi rehinleri olması TİTRK kapsamında rehnedilmelerine bir engel teşkil etmese de özel olarak hangi hakların rehnedilebileceğini incelenmesi gerekir. İlgili kanunlarda farklı düzenledikleri için bu hakların tamamını aynı değerlendirmek ve hepsinin TİTRK kapsamında rehnedilebileceklerini söylemek mümkün değildir.

FSEK açısından tescil zorunluluğu incelenmeye başlandığında her ne kadar fikir ve sanat eserlerinin kendi sicilleri olsa da bu eserler üzerinde rehin hakkı kurmanın tescile bağlanmadığını görülür. FSEK yalnızca yazılı rehin sözleşmesinden bahseder ve aynı hak açısından kurucu nitelikli bir tescil öngörmez. Bunun ötesinde FSEK m. 13/3, "hak ihdas etme amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlal edilmemesi, hak sahiplerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla" tescilde bulunulabileceğini düzenleyerek tescilin kurucu nitelikte olmasının aksine bildirici olduğunu düzenlemiştir. Görüldüğü üzere FSEK'te düzenlenen tescilin kurucu özelliği bulunmamaktadır³³. Bu durumda üzerlerinde rehin hakkı kurulması yalnızca kendi siciline tescil edilmesine bağlanan eserlerden bahsedilemeyeceği eser üzerinde TİTRK hükümlerince rehin hakkı kurulması mümkündür.

³⁰ Antalya ve Acar, (n 24) 109

³¹ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 78

³² Siciller arasında paylaşım önem verildiğini TİTRK m. 8/4'teki düzenlemenin benzerleri olmasından anlamaktayız. Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik m. 127/2, birinci fıkraya uyarınca rehnedildikten sonra sicile tescil edilen ve bültende yayımlanan rehinlerin TİTRK uyarınca kurulan Sicil'e kaydedileceğini düzenlemiştir. Görüldüğü üzere yalnızca TARES'e tescil edilen rehinlerin rehinli taşınırın kendi siciline bildirildiği tek taraflı bir ilişki söz konusu olmamakta, iki taraflı bir ilişki olarak kendi siciline yapılan tesciller de TARES'e bildirilmektedir. Üçüncü kişinin haklarını korumak ve hukuki güvenliği sağlamak açısından en uygunu ilgili varlığın kayıtlı olduğu bütün sicillerde söz konusu varlık üzerindeki bütün aynı hakların görülmesini sağlamaktır (Aynı yönde bkz. Narbay ve Yıldız, (n 28) 53).

³³ Elif Cemre Haziroğlu, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri' (2017) 33 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 191

SMK m. 148/5, sınai mülkiyet haklarında tescilin kurucu nitelikte olmadığını, daha çok üçüncü kişilerin iyiniyet iddiaları bertaraf etme amacı güttüğünü gösterir. Bununla birlikte sınai mülkiyet hakları münferit düzenlemelere tabi tutulmuşlardır. Genel hükmün aksinin düzenlendiği özel hükümler olabileceği gerekçesiyle bu konuda bir inceleme yapılması gerekir.

Sınai mülkiyet hakları arasında yer alan marka, tasarım, patent ve faydalı modellerin rehnedilmeleri için herhangi bir tescil şartının öngörülmediği görülür. Bu sayede TİTRK m. 8/3 kapsamına girmeden rehnedilebilirler³⁴. Her ne kadar bu hakların rehniyle ilgili genel bir kısıtlama olmasa da garanti markaları ve ortak markaların devredilmesi ya da ortak markalar için lisans verilmesi tescile tabidir (SMK m. 148/7). Rehnedilmelerinin tescille mümkün olacağı açıkça yazmasa da bu hakların devrinin rehnedilmesi ile olan yakın ilişkisi düşünüldüğünde ve amaca uygun yorum yapıldığında söz konusu markaların rehninin de ancak kendi sicillerine tescille mümkün olacağı görülür³⁵. Kurucu tescile bağlanan garanti markası ve ortak markaların TİTRK hükümlerince rehnedilemez³⁶.

Entegre devre topografyaları ve bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklar, sınai mülkiyet hakları olmakla birlikte kendi özel kanunlarında düzenlenir. 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun³⁷ (EDTKHK) m. 17 uyarınca entegre devre topografyalarının rehnedilmesi mümkündür ancak rehin hakkının kurulabilmesi için yazılı bir rehin sözleşme yapılması gerekir. Bunun yanı sıra EDTKHK m. 17/2, rehin hakkının taraflardan birinin talebi ile sicile tescil edilmesi gerektiğini öngörür. Söz konusu tescilin rehin hakkı açısından kurucu nitelikte olduğu söylenemez³⁸.

Bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklar da aynı entegre devre topografyaları gibi kendi kanununda düzenlenmiştir. 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Hakların Korunmasına İlişkin Kanun³⁹ m. 49, EDTKHK m. 17/2'ye benzer bir düzenleme getirerek hakkın rehne konu

³⁴ Antalya ve Acar, (n 24) 79

³⁵ Aynı yönde bkz. Antalya ve Acar, (n 24) 79; Tüzüner, (n 4) 44; Vural Seven, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni (2nd edn, Filiz Kitabevi, 2019) 80. Seven, her ne kadar garanti markalarının kendi siciline tescil edilmesinin öngörüldüğü kanısında olsa da TİTRK m. 5/1-c'nin TİTRK m. 8/3'e göre özel hüküm olduğunu iddia etmekte ve marka türleri arasında bir ayırım yapmanın haklı bir gerekçesi olmadığını ifade ederek TİTRK kapsamında rehnedilebileceklerini savunmaktadır. Seven'e göre garanti markalarının TİTRK hükümlerine dayanılarak rehnedilmesinde SMK tarafından öngörülen yazılı sözleşme şartı fazlasıyla sağlanmakta ve garanti markalarına zarar verecek bir durum doğmamaktadır. Bu halde ilgili markaların TİTRK hükümlerince rehnedilmesinde bir mahsur bulunmamaktadır (Seven, (n 35) 81).

³⁶ Aynı yönde bkz. Antalya ve Acar (n 24) 110; Saibe Oktay-Özdemir, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar' Lale Sirmen ve Barış Özbilen (eds), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2018) 70

³⁷ RG. 30.04.2004, S. 25448

³⁸ Aynı yönde bkz. Utku, (n 4) 254; Hazıroğlu, (n 33) 193

³⁹ RG. 15.01.2004, S. 25347

edilebileceğini ve taraflardan birinin rehin hakkını tescil talebinde bulunabileceğini düzenler. Ancak entegre devre topografyalarında olduğu gibi bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklarda da tescil zorunlu olmadığı gibi kurucu niteliği haiz de değildir⁴⁰. Yukarıda TİTRK m. 8/3'e dair yapılan incelemeler göz önüne alındığında, kendi siciline tescilin kurucu nitelik dahi taşımadığı bu hakların TİTRK uyarınca rehnedilebileceği söylenebilir. Hem entegre devre topografyaları hem de bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı haklar TİTRK hükümlerine göre münferit olarak rehnedilebilir. Yapılan tescil sonrasında TİTRK m. 18/4 uyarınca taraflardan birinin talep etmesi halinde kendi sicillerine bildirici nitelikte bir tescil yapılır.

Sınai mülkiyet hakları kapsamında değerlendirilmesi gereken son husus internet alan adlarına ilişkindir. İnternet alan adları 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu⁴¹ m. 3/v'de tanımlanır ve İnternet Alan Adları Yönetmeliği'nde detaylı olarak düzenlenir. İnternet alan adlarının rehne konu edilip edilemeyeceği tartışmalıdır⁴². Bununla birlikte rehne konu olabileceğini kabul edilirse TİTRK m. 5/1-c uyarınca rehnedilmesine engel bir durum bulunmaz. Gerçekten de İnternet Alan Adları Yönetmeliği'ne bakıldığında m. 13 internet alan adlarının satılabileceği ve devredilebileceği düzenlenirken devir bir tescil şartına bağlanmamıştır. Bu durumda internet alan adları, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilir. İnternet alan adı, bir sınai mülkiyet hakkı olarak kabul edilmediğinde dahi TİTRK m. 5/1-son uyarınca rehnedilmesi mümkündür⁴³.

B. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHİNİ KANUNU UYARINCA REHİN HAKKININ TESİSİ

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu teslimsiz tescilli bir rehin öngörür. TİTRK'te sayılan taraflar arasında, taşınır varlıkları konu alan bir rehin sözleşmesi yapılır ve bu sözleşmenin tescil edilmesiyle taşınır rehni kurulmuş olur (TİTRK m. 4/1). TİTRK, 5. maddede sayılan taşınır varlıklar üzerinde münferiten rehin kurulmasına müsaade eder. TİTRK m. 5/2 uyarınca ticari işletmenin tümü üzerinde bir rehin kurulmasında ticari işletmeye özgülenmiş unsurlar olarak da bu varlıklar üzerinde rehin kurulması mümkün olur. Fikri ve sınai haklar üzerinde tesis edilen

⁴⁰ Utku, (n 4) 254; Hazıroğlu, (n 33) 193

⁴¹ RG. 10.11.2008, S. 27050

⁴² Poroy/Yasaman rehne konu edilebileceğini savunurken (Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku (18th edn, Vedat Kitapçılık, 2019) 62) Makaracı Başak, internet hakkı üzerinde bir mutlak hak bulunmadığı gerekçesiyle rehne konu edilemeyeceğini savunmaktadır. İnternet alan adlarının hukuki niteliği hakkında detaylı bilgi için: Sefer Oğuz: "İnternet Alan Adı Hakkının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi" Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, C.9, S. 1- s. 13-30

⁴³ Hazalcan Yurtman, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, (1st edn, On İki Levha Yayınları, 2021) 125

rehin hakkı üç farklı şekilde kendini gösterir: fikri ve sınai hakların cisimleştiği maddi varlık üzerinde rehin hakkı kurulması, mali haklar ve lisans hakları üzerinde rehin kurulması ve son olarak da ticari işletme rehni kapsamında rehin kurulması.

Fikri ve sınai haklar insan zekasının ve yaratıcılığının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olsalar da yalnızca düşünsel düzlemde kalan ve somutlaşmayan fikirler, fikri ve sınai mülkiyete konu olamazlar. Her ne kadar insanın kişiliğiyle özdeşleşen bu yaratıcılık korunmak istense de hukuk düzeni tarafından korunabilir hale gelmesi için somutlaşması gerekir. Bu somutlaşma da kendini maddi bir varlık üzerinde gösterir. İşte bu maddi varlığın kendisi rehnedilebilir. Gerçekten de FSEK m. 62'ye bakıldığında alenileşmiş bir eserin müsveddesi, aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde rehin hakkı kurulabildiği görülür. Bu maddi malvarlığı, TİTRK kapsamında da bir taşınır varlık olarak rehnedilip paraya çevrilerek alacaklının alacağını karşılamasını sağlar. Ancak belirtmek gerekir ki bu maddi varlığın rehnedilmesi ve paraya çevrilmesi, söz konusu varlık üzerindeki fikri ve sınai haklara tesir etmez⁴⁴. Bunun nedeni fikri ve sınai hakların her ne kadar bir maddi varlık üzerinde somutlaşması gerekse de bu maldan soyut olmasıdır. Tıpkı bir kitabın yakılmasının kitabın yazarının eser sahipliğinden doğan haklarını sona erdirmeyeceği gibi bu kitabın rehnedilerek bir üçüncü kişiye satılması da eser sahipliğinden doğan hakların devri sonucunu doğurmaz. Eser sahibinin FSEK m. 17'den doğan hakları burada kendini gösterir.

Bizzat maddi varlığı olan cisim üzerinde rehin kurulmasının yanı sıra fikri ve sınai hakların rehnedilmesinden bahsedildiğinde asıl anlaşılan mali hakların ve lisans haklarının rehnedilmesidir. Yukarıda da belirtildiği üzere mali haklar ekonomik bir değeri olması ve devredilmeye elverişli olması sebebiyle rehnedilmeye müsaittir. Mali haklar üzerinde rehin kurma yetkisini haiz olanlar eser sahibi, eser sahibinin mirasçıları veya mali haklar bunlar tarafından bir üçüncü kişiye devredilmişse devralmış olan üçüncü kişi olarak karşımıza çıkar⁴⁵.

Lisans hakkı hem FSEK'te hem de SMK'de düzenlenen ortak haklardandır. FSEK m. 48 uyarınca mali hakları kullanma yetkisinin bir başkasına bırakılmasına lisans denir. Sınai mülkiyet haklarında ise lisans hakkı, marka, patent, tasarım veya diğer sınai mülkiyet hakları üzerindeki kullanım yetkisinin 3. kişilere devredilmesini sağlar⁴⁶ (SMK m. 24 vd., m. 75 vd., m. 125 vd.). Lisans sözleşmesi isimsiz ve sui generis bir sözleşmedir⁴⁷. Oldukça açıktır ki lisans hakkı, fikri

⁴⁴ Erel, (n 4) 324

⁴⁵ Erel, (n 4) 325

⁴⁶ Oktay-Özdemir, 'Sempozyum' (n 36) 74; Burak Ongan, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, (1st edn, Seçkin Yayınları, 2006) 17; Deniz Topçu, Patent Lisans Sözleşmeleri, (1st edn, Seçkin Yayınları, 2016) 41

⁴⁷ Saibe Oktay-Özdemir, Lisans Sözleşmesi, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, (1st edn, Beta Yayınları, 2002) 53

veya sınai mülkiyet hakkı sahibine verilmez. Fikri ve sınai hak sahibi zaten lisans ile gelen kullanma yetkisini haizdir. Daha mali hak üzerindeki kullanma yetkisinin tamamı veya bir kısmının, bir bedel karşılığında bir üçüncü kişiye devredilmesidir⁴⁸.

Lisans hakları inhisari ve inhisari olmayan lisans şeklinde ikiye ayrılır. İnhisari lisans, sahibine bir fikri veya sınai hak üzerinde münhasıran kullanma yetkisi veren lisans türüdür. İnhisari lisans hakkı sahibi, bir başkasına lisans veremeyeceği gibi fikri ve sınai hak sahibi dahi aksi sözleşmede belirtilmediği sürece lisans sözleşmesine konu olan yetkileri kullanamaz. İnhisari lisans sözleşmesinin söz konusu olduğu durumda kullanma yetkilerinin tamamı tek bir şahıs elinde toplanır⁴⁹. İnhisari lisans hakkı öyle geniş bir yetki alanı tanır ki lisans sahibi neredeyse fikri ve sınai hakkın sahibi kadar geniş yetkilere sahiptir⁵⁰.

İnhisari olmayan lisans hakkı ise hak sahibine münhasır bir hak tanımaz. Sözleşmede açıkça kararlaştırılmasa dahi fikri ve sınai hak sahibinin lisans sözleşmesine konu yetkileri kullanma ihtimali vardır. Hak sahibi kendisi bu yetkileri kullanabileceği gibi başkalarına da lisans hakkı sahibi ile aynı bölgede ve aynı zamanda, inhisari olmayan lisans sahibi ile aynı yetkileri kullanma hakkı tanıyabilir.

Lisans hakkının, başka bir sicile kaydı öngörülmediği sürece ve idari izin belgesi niteliğini haiz olmadığı sürece ve TİTRK m. 8/3'e göre kapsam dışı bırakılmamak şartıyla TİTRK m. 5/7 uyarınca rehnedilmesi mümkündür⁵¹. SMK m. 148/5 uyarınca öngörülen tescil, lisans sözleşmeleri için de geçerlidir. Bu durumda kurucu nitelikli olmayan bu tescil, lisans hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi işlevini üstlenmiş olup lisans hakkının TİTRK kapsamında rehnedilmesinin önünde bir engel oluşturmaz.

Bir lisans sözleşmesinde çelişkili ifadeler kullanılması durumunda ne yapılacağı tartışmalıdır. Suluk, inhisari lisans hakkını konu aldığı ifade eden bir sözleşmede, bu hakkı ihlal eden ve üçüncü kişilere lisans verilebileceğini kararlaştıran hükümlerin geçersiz sayılması gerektiğini kabul eder⁵². Buna karşılık Ongan, tarafların inhisari lisans hakkı tanıma noktasındaki iradelerinin birleşmemesine dayanarak inhisari olmayan lisans hakkının tanındığını savunur⁵³. Gerçekten de SMK m. 24/2, 75/2 ve 125/2 uyarınca lisans sözleşmeleri kural olarak inhisari olmayan lisans haklarını konu alır. FSEK m. 56/2 de fikir ve sanat eserleri bağlamında kural olanın

⁴⁸ Erel, (n 4) 304

⁴⁹ Erel, (n 4) 304

⁵⁰ Topçu, (n 46) 45

⁵¹ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, (n 10) 82-83; Oktay-Özdemir, 'Sempozyum' (n 36) 73

⁵² Cahit Suluk, Tasarım Hukuku, (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2003) 409

⁵³ Ongan, (n 46) 54

inhisari olmayan lisans hakkı olduğunu düzenler. Kural olarak inhisari olmayan lisans sözleşmesi geçerli olduğu görülür. İnhisari lisans hakkının kurulabilmesi için tarafların bu konuda iradeleri birleşmelidir. Yalnızca sözleşmenin inhisari lisans hakkını konu aldığı ifade edilmesi tarafların iradelerinin bunun üzerinde uyduğu anlamına gelmez. Sözleşmede daha sonra düzenlenen ifadelerin, iradelerin uyuşmadığı sonucuna götürmesi veya en azından bu konuda şüpheye düşürmesi durumunda tarafların bu yöndeki iradelerini kabul etmemek en doğrusudur. Bu sebeple Ongan'ın görüşünün daha isabetli olduğu kanısındayız.

İnhisari lisans hakkının rehnedilmesi söz konusu olduğunda bu hakkın rehinli alacaklı tarafından kullanılması mümkün değildir. Rehinli alacaklı, alt lisans sözleşmesi yaparak lisans hakkının bedel karşılığı bir başkasına kullandıramaz. Rehinli alacaklının bu durumda yapabileceği şey, TİTRK m. 14/1-a uyarınca mülkiyeti devir talep etmektir. Lisans sahibinin lisans hakkını rehnetmesi durumunda fikri ve sınai hakkın tamamı üzerinde bir rehin hakkı tesis edemeyecektir. Ancak lisans hakkının kendisine tanıdığı imkan üzerinde rehin hakkı kurulabilir. Rehinli alacaklı da rehnin konusunu oluşturan lisans hakkının kendisine devredilmesini isteyebilir. Daha anlaşılır olması adına FSEK kapsamında yayma hakkını konu alan bir lisans sözleşmesi yapıldığı durumu ele alalım. Rehin borçlusunun rehnedebileceği tek hak yayma hakkı üzerindeki lisans hakkıdır, eserin tamamı bir yana bütün mali haklar üzerinde dahi rehin hakkı kurulamaz. Bu durumda rehinli alacaklı ancak lisans hakkının konusunu oluşturan yayma hakkının kendisine devredilmesini isteyebilir⁵⁴.

Mali haklar ve lisans hakkı münferiten rehin konusu olabilecekleri gibi TİTRK m. 5/2 uyarınca kurulan ticari işletme rehni kapsamında da rehin konusu olabilirler. TİTRK'in aksine TİTRK ticari işletme rehnini son çare olarak düzenler. Ancak TİTRK m. 5/1'de sayılan taşınır varlıkların alacağı tatmin etmeye yetmemesi durumunda işletmenin tümü üzerinde rehin kurulmasına izin verilir (TİTRK m. 5/2-son cümle). Elbette ki ticari işletme rehni söz konusu olduğunda bu rehnin konusunu yalnızca TİTRK m. 5/1'de sayılan taşınırlar oluşturmaz, "rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık" ticari işletme rehni kapsamında rehnedilmiş sayılır. Ticari işletme rehni yapılırken Türk Ticaret Kanunu m. 11'de düzenlenen ticari işletmenin bütünlüğü ilkesine dikkat edilmesi gerekir⁵⁵. İşletmenin bütünlüğü ilkesinden anlaşılması gereken işletmeye özgülenen veya işletme ile herhangi bir bağı olan bütün varlıkların bu kapsamda istisnasız rehnedilmesi değildir. Anlaşılması gereken, işletmenin ticari

⁵⁴ Hikmet Bilgin, '6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış' (2017) 31, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 650

⁵⁵ Narbay ve Yıldız, (n 28) 75

varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ve bu amaçla işletmeye özgülenen malvarlığının rehnedilmesidir. TTK m. 66 uyarınca tacir tarafından her faaliyet döneminde düzenlenen ticari envanter, ticari işletmenin varlığını sürdürmesi için özgülenen varlıkları tespit edilmesi açısından büyük önem taşır. Ticari işletmenin varlığını sürdürmesi için gerekli olan ve işletmeye özgülenen marka, patent gibi fikri ve sınai mülkiyet hakları da ticari işletme kapsamında rehnedilebilir.

IV. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA TEMERRÜT SONRASI HAKLARIN KULLANILMASI

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, muaccel olmasına rağmen alacağını elde edemeyen rehinli alacaklıya yalnızca rehni paraya çevirme hakkı tanımamıştır. TİTRK, aynı zamanda TİTRK m. 14'te temerrüt sonrası haklar olarak ifade edilen ve rehinli alacaklının alacağını tatmin etmesini sağlayan başka usuller de öngörmüştür. Temerrüt sonrası hakların amacının, rehlin paraya çevrilmesi kuralına alternatif yollar üreterek alacaklının alacağını tatmin etmesini sağlamak olduğu düşünüldüğünde⁵⁶ bu hükümlerin kanunun amacına uygun olarak geniş yorumlanması gerekir. Dahası fikri ve sınai haklar özelinde bir değerlendirme yapıldığında rehinli alacaklıya sağlanan tek imkânın rehlin paraya çevrilmesi olması hem rehinli alacaklı hem de rehin borçlusu açısından yeterli tatmini sağlamaz.

TİTRK öncesinde de öğretide kiralama ve lisans hakkının tanınması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁷. TİTRK tarafından tanınan temerrüt sonrası hakların kapsamı oldukça geniş olduğu için çalışma kapsamında önemli olduğu düşünülen kiralama hakkından ve lisans hakkından bahsedilecektir.

Lisans ve kiralama hakkı zilyetliğin devrine konu olmayan taşınır varlıklar için öngörülmüştür. Kiralama hakkı temel olarak kiracılık hakkı ve ticari hat ve plaka üzerinde kullanılır. Bununla birlikte fikri ve sınai haklar üzerinde de kiralama hakkının kullanılması mümkündür. Fikri ve sınai haklarda yalnızca kiralama değil, lisanslama hakkının da rahatça kullanılabileceği açıktır.

Kiralama hakkının söz konusu olduğu durumlarda taşınır varlık üzerinde bir kiracılık hakkı tesis edilir ve rehinli alacaklı, kira bedelinden alacağını elde ettikten sonra kiralama hakkı sona erer. Kiralama hakkı, rehin konusu fikri ve sınai hakkın kullanım hakkının yararlanma hakkıyla

---

⁵⁶ Seven, (n 35) 197

⁵⁷ Utku, (n 4) 339

birlikte veya tek başına devrini ifade eder⁵⁸. Rehinli alacaklı kiralama hakkından kendisi yararlanmak isteyebileceği gibi taşınırın bir üçüncü kişiye kiralanmasını da talep edebilir. Bu durumda İİK m. 150/b uygulama alanı bulacaktır⁵⁹.

Lisans hakkı ise rehin borçlusunun ürettiği bir fikri veya sınai mülkiyete tabi hak üzerinde rehinli alacaklı lehine veya rehinli alacaklının talebi ile bir üçüncü kişi lehine inhisari veya inhisari olmayan nitelikte, yararlanma veya kullanma hakkı veren bir yetki tanınmasıdır⁶⁰. Rehin alacaklısı, lisans hakkını kullanmakla birlikte kendi veya bir üçüncü kişi lehine bir çeşit zorunlu lisans hakkı kurar.

Rehin borçlusu, fikri veya sınai mülkiyete konu hak üzerinde bir başkası lehine lisans hakkı kurmuş olabilir. Bu durumda ne olacağı üzerinde durulması gerekir. Eğer rehin borçlusu, inhisari olmayan lisans sözleşmesi yapmışsa rehinli alacaklı lehine lisans hakkı kurulması mümkündür. İnhisari olmayan lisans hakkı, hak sahibinden başkalarının da lisans hakkına konu olan yetkileri kullanmasına müsaade ettiği için rehin borçlusu, bir sorunla karşılaşmadan rehinli alacaklı lehine lisans hakkı kurabilir. Asıl sorun inhisari lisans sözleşmesi ile bir başkası lehine hak tesis edildiğinde rehinli alacaklının bu yetkisini nasıl kullanabileceği hususunda çıkar. İnhisari lisans sözleşmesi, hak sahibine bir bölgede bir zamanda münferiten bir haktan yararlanma imkânı sağlar. Her ne kadar lisans hakkı nispi özellikte olsa da inhisari lisans hakkı üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir⁶¹. Ancak SMK m. 138/5, tescilin üçüncü kişilerin iyiniyetini bertaraf etmek amacıyla olduğunu söylemektedir. Bir lisans hakkının tescil edilmesi öngörülmemişse veya öngörülmüş olmasına rağmen tescil edilmemişse bu lisans hakkı inhisari olsa dahi hak sahibi tescil edilmemiş bu rehin hakkını üçüncü kişiye karşı ileri süremez⁶². Rehinli alacaklı lehine bir lisans hakkı kurulması durumunda da rehinli alacaklıya karşı inhisari lisans hakkına sahip olduğunu iddia edebilir. Bu durumda rehin borçlusu inhisari lisans hakkı sahibi, inhisari lisans hakkını ihlal edip rehinli alacaklı lehine bir lisans hakkı kuramaz. Öğretide de inhisari lisans sözleşmesinin söz konusu olduğu durumlarda rehinli alacaklının temerrüt sonrası haklardan lisans hakkını kullanamayacağı belirtilir⁶³.

⁵⁸ Mustafa Alper Gümüş, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar' Lale Sirmen ve Barış Özbilen (eds), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2018) 224

⁵⁹ Gümüş, (n 518 225; Hakan Hasırcı, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 33 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 260

⁶⁰ Bilgin, (n 53) 647

⁶¹ Oktay-Özdemir, 'Lisans Sözleşmesi' (n 47) 179

⁶² Yurtman, (n 43) 179

⁶³ Bilgin, (n 53) 649

Elbette ki rehinli alacaklıya tanınan kiralama ve lisans hakkı bedelsiz değildir⁶⁴. Rehlinli alacaklının bu hakkı TİTRK kapsamında kullanmadığı durumlarda bir bedel ödemesi gerekir. Ancak TİTRK kapsamında bu hak kullanıldığında, rehinli alacaklının kiralama ve lisans hakkı karşılığında ödeyeceği bedel, alacağı ile takas edilerek rehinli alacaklıya alacağını elde edinceye kadar bu haklara sahip olma imkânı tanınır. Kiralama ve lisans hakkından doğan borç ve asıl alacak birbirine eşitlendiğinde bu haklar da sona erer (Temerrüt Yönetmeliği m. 41/2). Görüldüğü üzere bu haklar, rehinli alacaklıya süresiz olarak sağlanmaz. Lisans ve kiralama hakkını kullanma imkânı tanınmasının rehinli alacaklıya alacağını tatmin için alternatif yollar sunmak olduğu düşünüldüğünde, TMK m. 2 dürüstlük kuralı gereğince alacak tatmin edildiğinde bu hakların sona ermesi gerekir. Yine de kanun koyucu genel esaslara gidilmesine gerek bırakmadan Temerrüt Yönetmeliği ile hakkın kullanımını sınırlandırmıştır.

Lisans ve kiralama hakkının nasıl kullanılacağı ne Kanun'da ne de Temerrüt Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Bu hakların rehinli alacaklıya yeni tanınan haklar olması dolayısıyla tarafların hukuken güvende olmaları ve beklenmeyen sonuçlarla karşılaşmamaları adına detaylı bir şekilde düzenleme yapılması gerekir.

Kural olarak sözleşme ile kurulan lisans ve kiralama hakkı, TİTRK kapsamında kanunen rehinli alacaklıya tanınan yetkiler arasındadır. Rehlinli alacaklının bu haklardan yararlanmak istemesi halinde, rehin sözleşmesine hakkı kullanmak istediğine dair bir kayıt düşülmesi mümkündür. Ancak alacak muaccel olduktan sonra rehinli alacaklı lisans veya kiralama hakkını kullanmak istediğinde talep hakkının dayanağı nedir? Eğer aralarındaki sözleşmeden kaynaklanan bir talep hakkının olduğu kabul edilirse, rehin borçlusu sözleşmeye aykırı davranarak rehin hakkı tesis etmediğinde rehinli alacaklının alacak davası açması gerekir. Mahkeme bu dava sonucunda rehinli alacaklı lehine karar verdiğinde söz konusu kararın uygulaması nasıl olacağı belirsizdir. Rehlinli alacaklı yine sözleşmeye dayanarak lisans veya kiralama hakkı kurulmasını mı isteyecektir yoksa mahkeme kendiliğinden hareket ederek hakkın konusunu oluşturan fikri ve sınai haklar üzerinde TARES'e başvurarak rehin hakkı tesis edilmesini mi isteyecektir? En mantıklı sonuç mahkeme kararına dayanarak ilamlı icraya başvurulmasıdır. Söz konusu hakkın kullanımının taraflar arasında yapılacak bir sözleşme olmaması halinde ise icra hukuku çerçevesinde kullanılmasının savunulması gerekir. Bu duruma TİTRK m. 14/1-a'da tanınan mülkiyeti devir hakkında olduğu gibi İİK m. 24 uyarınca lisans ve kiralama hakkı kurulmasının talep edilebilmesi söz konusu olacaktır. Öğretide bir görüş yine icra hukuku müesseselerine başvurarak hakkın

⁶⁴ Turgut Öz, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu' (2017) 16 (2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 182

kullanılmasına imkan tanınması gerektiğini savunurken ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip kurumundan yararlanılabileceğini ifade etmiştir⁶⁵. Kanaatimizce burada TİTRK m. 14/1-a'daki İİK m. 24'ün uygulanacağına dair hükmün kıyasen lisans ve kiralama hakkı için de kullanılması en uygunudur.

Temerrüt sonrası haklara dair bahsetmek istediğimiz son husus, rehin borçlusunun bir fikri veya sınai mülkiyete tabi hak üzerinde kurulmuş olan lisans hakkının rehnedilmesi oluşturur. Lisans hakkı dolayısıyla doğan hak TİTRK m. 5 uyarınca rehnedilebilir. Ancak rehin konusunun devredilebilir olması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda ancak lisans sözleşmesinin üçüncü kişiye devretmeye izin vermesi halinde hak rehnedilebilir⁶⁶. Lisans hakkının rehin konusu yapıldığında rehinli alacaklı temerrüt sonrası haklardan mülkiyetin devrini talep edilebilir mi sorusu cevaplanmalıdır. Her ne kadar TİTRK m. 14, rehinli alacaklıya mülkiyeti talep hakkı tanısa da öğretilerde yalnızca taşınır eşyaların değil, hak ve alacakların devrinin talep edilebileceği söylenir⁶⁷.

V. SONUÇ

Fikri ve sınai haklar, ekonomik değerleri göz önünde bulundurulduğunda rehnedilmeleri halinde rehinli alacaklıya alacağını tatmin etmede önemli bir imkân sağlar. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5. maddesi, fikri ve sınai hakların hem münferit olarak hem de ticari işletmenin bir parçası olarak rehnedilmesine imkân tanır. Öğretilerde diğer kanunlarda bir sicile kaydı zorunlu olan taşınırların TİTRK uyarınca rehnedilmesini engelleyen TİTRK m. 8/3'ün nasıl anlaşılması gerektiğine dair farklı görüşler vardır. Bizim katıldığımız görüşe göre taşınır üzerinde rehin kurulması için kendi özel siciline tescilin zorunlu olduğu ve başka bir sicile tescile izin verilmeyen hallerde TİTRK m. 8/3 kapsamında rehin hakkı kurulması-yasaktır. Buna göre fikri ve sınai haklar üzerinde TİTRK uyarınca rehin hakkı kurulmasında bir sakınca yoktur.

Fikri ve sınai haklar üzerinde kurulmak istenen rehin üç şekilde karşımıza çıkar. Bunlardan ilkinde fikri ve sınai hakkın üzerinde cisimleştiği varlık rehnedilmek istenmektedir ki bu durum fikri ve sınai hakkın rehnedilmesi sonucunu doğurmaz. İkinci olarak doğrudan hakkın veya hakkın tanıdığı yetkiler rehnedilmek istenmektedir. Bu durumda mali hakkın kullanılmasını sağlayan manevi hakların da devredilmesi anlaşılrsa da aslında şahıs varlığı ile yakından ilişkili olan manevi

⁶⁵ Yurtman, (n 43) 184

⁶⁶ Oktay-Özdemir, 'Sempozyum' (n 36) 75

⁶⁷ Gümüş, (n 58) 208; İdil Tuncer Kazancı, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi' (2019) 10 (1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 78

hakların rehnedilmesi ve devredilmesi mümkün değildir. Son olarak TİTRK m. 5/2 uyarınca ticari işletme rehninin bir parçası olarak ticari işletmenin varlığını devam ettirmesini sağlayan ve ticari işletmeye övgülenen fikri ve sınai haklar rehnedilebilir. Bu rehin hakkı TARES'e tescil ile kurulur ve sonrasında rehnedilen fikri ve sınai hakkın kendi siciline bildirilir.

Çalışma kapsamında incelenen son husus TİTRK m. 14 ile tanınan temerrüt sonrası haklardan lisanslama ve kiralama hakkının fikri ve sınai hakların rehnedilmesindeki uygulamasıdır. Rehinli alacaklının rehin konusu olan fikri ve sınai hakkı paraya çevirmek yerine bu haklar üzerinde lisans veya kiralama hakkı kurarak alacağını tatmin edinceye kadar kararlaştırılmış bir bedel üzerinden fikri ve sınai haklardan yararlanabilir. Bu durum hem değerinin çok altına satılmadığı için rehinli alacaklının alacağını karşılamasını kolaylaştırır hem de ticari işletmesi için büyük önem arz eden fikri ve sınai haklardan yalnızca bir süreliğine uzak kalmış olacağı ve bu hakların mülkiyetini kaybetmeyeceği için rehin borçlusu lehine bir durum oluşturur.

KAYNAKÇA

- Antalya G ve Acar F, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, (3rd edn, Aristo Yayınları, 2020)
- Arslanlı H, Fikri Hukuk Dersleri II Fikir ve Sanat Eserleri, (Sulhi Garan Matbaası, 1954)
- Aydıncık Ş, Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri, (1st edn, Arıkan Yayınları, 2006)
- Ayiter N, Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı), (3rd edn, Savaş Yayınları, 1987)
- Bayezit F, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2019)
- Bilgin H, '6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış' (2017) 31, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 619-658
- Erel Ş, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, (3rd edn, Yetkin Yayınevi, 2009)
- Göle C ve Aydoğdu G, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi' (2017) 33 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 5-51.
- Gümüş MA, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar' Lale Sirmen ve Barış Özbilen (eds), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2018), 199-225
- Hasırcı H, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 33 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 207-269

Hazıroğlu EC, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri' (2017) 33 (2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 177-204

Kandemir S, Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, (1st edn, Seçkin Yayınları, 2018)

Makaracı Başak A, Taşınır Rehni Sözleşmesi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2014)

Narbay Ş ve Yıldız E, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde "Rehinli Taşınır Sicili"nin Diğer Sicillerle İlişkisi üzerine Değerlendirme' (2018) 34 (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 37-90

Oğuz S, 'İnternet Alan Adı Hakkının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi' (2021) 9 (1) Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13-30

Oktay-Özdemir S, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar' Lale Sirmen ve Barış Özbilen (eds), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2018), 53-85

Oktay-Özdemir S, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, (1st edn, Beta Yayınları, 2002)

Ongan B, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, (1st edn, Seçkin Yayınları, 2006)

Öcal Apaydın B, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Teminat Yükünün Kapsamı Bakımından Öncelik Arz Eden Haller' (2018) 13 (169-170) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 87-119

Öz T, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu' (2017) 16 (2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 151-186

Poroy R ve Yasaman H, Ticari İşletme Hukuku, (18th edn, Vedat Kitapçılık, 2019)

Seven V, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni, (2nd edn, Filiz Yayınevi, 2019)

Suluk C, Tasarım Hukuku, (1st edn, Seçkin Yayıncılık, 2003)

Şenocak K ve Kahraman Z ve Tuncer Kazancı İ ve Öcal Apaydın B, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (1st edn, Yetkin Yayınları, 2019)

Şit İmamoğlu B, Ticari işlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, 2017)

Tekinalp Ü, Fikri Mülkiyet Hukuku, (5th edn, Vedat Kitapçılık, 2012)

Topçu D, Patent Lisans Sözleşmeleri, (1st edn, Seçkin Yayınları, 2016)

Tuncer Kazancı İ, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi' (2019) 10 (1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 73-86

Tüzüner Ö, Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk, (1st edn, Vedat Kitapçılık, 2007)

Utku D, Sınai Mülkiyet Rehni (1st edn, Yetkin Yayınları, 2009)

Yurtman H, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, (1st edn, On İki Levha Yayınları, 2021)